

Studii dacice (sub redacția prof. univ. Hadrian Daicoviciu), Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1981.

Un elegant volum de 204 pagini, cuprinzând o culegere de studii și articole închinată — cum se precizează în „Cuvîntul înainte“ semnat de Hadrian Daicoviciu — celei de a 2050-a aniversări a formării statului dac sub conducerea lui Burebista.

Studiile, cu o tematică bogată și variată, depășesc prin aria lor de cuprindere (atît metodologică, cît și cronologică) răstimpul strict marcat istoricește de statul lui Burebista, unele tratînd premisele acestuia, altele (mai numeroase) incluzînd și perioada dintre Burebista și Decebal și chiar probleme ale statului dac din perioada ultimului rege.

Volumul se deschide cu studiul prof. univ. Andrei Bodor despre *Structura societății geto-dacice*, o pertinentă analiză a izvoarelor literare antice, coroborate cu datele arheologice, permițînd autorului să definească societatea geto-dacică drept una împărțită în clase, cu o aristocrație laică și religioasă și poporul de rînd, producător al bunurilor materiale.

Studiul imediat următor, al prof. univ. Hadrian Daicoviciu, restrînge și — în același timp — adîncește analiza asupra *Societății dacice în epoca statului*, plecînd de la două premise fundamentale: 1) Teza marxistă că statul apare ca o formă specifică de organizare a societăților divizate în clase cu interese antagoniste, ca un instrument al clasei dominante; 2) Existența de nenegat a unui stat dacic, de la Burebista și pînă la Decebal inclusiv. Investigarea amănunțită a tuturor categoriilor de izvoare îngăduie autorului să socotească forma statală pe care au avut-o daco-geții ca înscriindu-se într-o variantă a modului de producție tributual, în care exploatarea se realiza prin perceperea unor forme de prestări în muncă și bunuri.

În articolul *Contribuții la soluționarea problemei formării orașului la daci*, István Ferenczi, șef de secție la Muzeul de Istorie al Transilvaniei, urmărește evoluția în timp — arheologic sesizabilă — a așezărilor daco-getice de tip oppidan, înjghebarea acelor *davae* pomenite și în izvoarele antice literare și geografice, oprindu-se cu precădere asupra capitalei, Sarmizegetusa regia, într-a cărei dezvoltare de excepție sesizează înmănușcherea factorilor de ordin geografic, economic și politic.

Cercetătoarea Mioara Turcu, de la București, semnează articolul *Cultura materială a geto-dacilor din Cîmpia Munteniei*, amplă și documentată repertoriere a stațiunilor ce se înșiră pe răstimpul veacurilor V—I î.e.n., atestînd densitatea de locuire și bogăția culturii materiale geto-dacice în această parte a țării. Clasificarea așezărilor îi permite autoarei să distingă patru tipuri principale: așezări deschise, nefortificate; așezări avînd un simplu șanț de apărare; așezări fortificate cu șanțuri și valuri de pămînt; așezări pe insule, înconjurate din toate părțile de apă.

Urmărind continuitatea de viață a triburilor traco-geto-dacice între prima și cea de a doua vîrstă a fierului, Liviu Mărghitan discută, în articolul *De cînd datează la daco-geți concepția constituirii sistemului de fortificații?*, perpetuarea ideii așezărilor întărite încă din perioada hallstattană, o seamă de fortificații mai vechi de pămînt fiind reutilizate în perioada clasică a civilizației daco-getice, completate cu noi elemente de apărare. Aceștia li se adaugă, în răstimpul Burebista — Decebal, cetățile de piatră, sistem de fortificare superior și eficient, corespunzător necesităților de apărare din secolele I î.e.n. — I e.n.

Investigînd premisele constituirii statului lui Burebista, George Trohani stabilește, în studiul *Contribuții la istoria geto-dacilor din centrul Cîmpiei Române*,

că anumite „confederații de triburi” se creaseră încă din veacurile V—IV î.e.n., cu marcate tendințe spre unificare, ceea ce și explică constituirea „Țării lui Dromichaites” spre finele sec. IV î.e.n.

Arheologul Vasile Moga, de la Muzeul Unirii din Alba Iulia, prezintă o succintă sinteză asupra campaniilor de săpături din cetatea dacică de la Piatra Craivei, eșalonate pe durata anilor 1961—1970. Analiza culturii materiale, a sistemului defensiv al cetății, a construcțiilor militare, civile și religioase, îi îngăduie autorului să constate importantul rol pe care Piatra Craivei — anticul Apoulon — l-a jucat în cadrul sistemului de cetăți dacice din Transilvania, în special spre a proteja zona Munților Apuseni.

Sever Dumitrașcu, directorul Muzeului Țării Crișurilor, prezintă anticizitățile dacice ivite, în cursul ultimelor campanii de săpături, la Biharea. Materialele apărute, încadrabile în sec. IV—III î.e.n., atestă unitatea culturii materiale a lumii daco-getice în momentul pătrunderii triburilor celtice în zona Cîmpiei de vest a țării.

Discutînd aria importurilor greco-romane în spațiul Daciei preromane, Florea Costea, de la Muzeul județean Brașov, se oprește asupra problemei imitării locale, de către geto-daci, a vaselor grecești și romane. Repertoriind atare descoperiri din zona sud-estului Transilvaniei, autorul clasifică tipurile imitate și stabilește o cronologie a acestora, cronologie ce îmbrățișează toată durata veacurilor IV î.e.n. și pînă în I e.n., mai precis pînă în momentul cuceririi romane.

Un foarte interesant studiu semnează cercetătorul principal Ioan Glodariu, de la Institutul de istorie și arheologie din Cluj-Napoca: *Contribuții la cronologia ceramicii dacice în epoca Latène târzie*. Plecînd de la constatarea că încercările anterioare au operat doar selectiv, pe anumite forme ceramice, autorul supune unei pertinente analize tipologice totalitatea olăriei descoperite în așezarea dacică fortificată de la Arpașu de Sus și în așezarea rurală cercetată la Slimnic. Fiecare formă este analizată aparte, în evoluția sa organică, cu variantele pe care, eventual, le prezintă, înîndu-se seamă de factorii tehnologici, utilitari, „de modă” etc. Utile tabele tipologice, coroborate cu sinopsis-urile cronologice, completează studiul, — adevărat instrument de lucru pentru toți cei care se ocupă și se vor ocupa de ceramică dacică din sec. II î.e.n. și pînă la cucerirea romană.

Sprijit de noi descoperiri de materiale, de unelte de prelucrat, și pe analiza resturilor de zgură vitrosă aflate la Grădiștea Muncelului, cercetătorul Eugen Iaroslavski, de la Muzeul de istorie al Transilvaniei, demonstrează, fără posibilitate de tăgadă, că măcar o bună parte a obiectelor de sticlă descoperite în așezările dacice preromane au putut fi — și, efectiv, au fost — lucrate pe loc. Studiul său *Au prelucrat dacii sticla?* completează o lacună în cunoștințele arheologilor și istoricilor, arătînd că și în acest domeniu daco-getii au preluat și adaptat creator — ca și în domeniul prelucrării metalelor — o seamă de cunoștințe tehnologice care se dovedesc astfel a nu fi fost un apanaj exclusiv al lumii clasice greco-romane.

Cercetătorul Silviu Sanie, de la Institutul de istorie și arheologie din Iași, e semnatarul studiului *Plastica și unele aspecte ale cultelor și credințelor geto-dacice*. Adunînd și analizînd figurinele de lut ars, antropomorfe și zoomorfe, ivite în așezările geto-dacice, autorul face o seamă de recordări interesante între acestea și stilul de ornamentare propriu tezaurelor dacice de argint, reușindu-i să intuiască și chiar să stabilească cert o seamă de particularități specifice lumii de crezuri și culte a geto-dacilor.

Volumul se încheie cu studiul Marlanei Marcu, studiu închinat unei probleme de tehnologie: prelucrarea fierului în așezările daco-romane (perpetuate pînă în plin secol al IV-lea al e.n.) din sud-estul Transilvaniei. Dincolo de datele furnizate, meritul principal al autoarei îl constituie posibilitatea documentării unei continuități de procedee și rețete tehnologice, moștenite din epoca dacică, păstrate pe durata stăpînirii romane, pînă la începuturile perioadei prefeudale.

Bogat în date și valoros în concluzii, volumul „Studii dacice” se străduiește a da răspuns unei multitudini de probleme pe care le ridică cercetarea istorico-arheologică a lumii dacice. Utilă deopotrivă specialiștilor și studenților, cartea constituie, în egală măsură, o lectură instructivă și pasionantă pentru publicul larg, pentru toți cititorii care se interesează de trecutul istoric al României.

N. VLASSA